

PRZEWODNIK KIERUNKOWY · BEZPIECZENSTWO NARODOWE

Jak napisać pracę magisterską z bezpieczeństwa narodowego

Od problemu do obrony: dokumenty strategiczne, źródła jawne,
studium przypadku i badania w służbach, krok po kroku.

Spis treści

Jak korzystać z tego przewodnika	1
1 Specyfika pracy z bezpieczeństwa narodowego	2
1.1 Dyscyplina, w której piszesz	2
1.2 Typy prac magisterskich	2
1.3 Kto pisze prace na tym kierunku	3
1.4 Co wyróżnia dobrą pracę	3
2 Temat i problem badawczy	5
2.1 Zawężanie tematu	5
2.2 Przedmiot, cel i problem	5
2.3 Teza czy hipoteza	6
2.4 Zmienne i wskaźniki	6
3 Pojęcia i rama teoretyczna	7
3.1 Bezpieczeństwo jako stan i jako proces	7
3.2 Ujęcie sektorowe i sekurytyzacja	7
3.3 Bezpieczeństwo narodowe, wewnętrzne, publiczne	8
3.4 Ile teorii potrzebuje praca	8
4 Źródła jawne i ich wiarygodność	9
4.1 Warstwy materiału	9
4.2 Ocena wiarygodności	9
4.3 Dezinformacja jako przedmiot, nie źródło	10
5 Informacje niejawne i student w mundurze	12
5.1 Cztery klauzule	12
5.2 Zasada jawnego źródła	12
5.3 Zgoda i anonimizacja	13
5.4 Dystans badacza	13
6 Metody, techniki i narzędzia	15
6.1 Metody teoretyczne i empiryczne	15
6.2 Metoda, technika, narzędzie	15
6.3 Jak opisać metodę, żeby było ją widać	16
6.4 Dobór metod do typu pracy	16
6.5 Ograniczenia	16
7 Analiza dokumentów strategicznych	18
7.1 Status dokumentu	18
7.2 Raster analizy strategii	18
7.3 Porównanie wersji w czasie	19

7.4	Deklaracja a rzeczywistość	19
8	Studium przypadku kryzysu	21
8.1	Wybór przypadku	21
8.2	Rama analizy: fazy zarządzania kryzysowego	21
8.3	Rekonstrukcja chronologii	22
8.4	Decyzje, a nie tylko zdarzenia	22
8.5	Od przypadku do wniosków	22
9	Badanie ankietowe	24
9.1	Od problemu do pytania w kwestionariuszu	24
9.2	Budowa kwestionariusza	24
9.3	Dobór próby	25
9.4	Analiza wyników	25
9.5	Ankieta w formacji mundurowej	25
10	Wywiad ekspercki i badanie delfickie	27
10.1	Kto jest ekspertem	27
10.2	Dyspozycje i przebieg wywiadu	27
10.3	Analiza wywiadów	28
10.4	Badanie delfickie	28
11	Porównanie z innymi państwami	29
11.1	Dobór państw	29
11.2	Kryteria porównania	29
11.3	Materiał w obcych językach	29
11.4	Tabela porównawcza	30
11.5	Przenoszenie rozwiązań	30
12	Scenariusze, ryzyko i rekomendacje	32
12.1	Analiza SWOT i TOWS	32
12.2	Ocena ryzyka	32
12.3	Metoda scenariuszowa	33
12.4	Rekomendacje, które da się wdrożyć	33
13	Struktura pracy i część teoretyczna	35
13.1	Części obowiązkowe	35
13.2	Układ według typu pracy	35
13.3	Proporcje	36
13.4	Część teoretyczna, która przygotowuje analizę	36
13.5	Wstęp i zakończenie	36
13.6	Streszczenie i słowa kluczowe	36
14	Redakcja: język, skróty i wykazy	38
14.1	Język naukowy zamiast publicystyki	38
14.2	Skróty i nazwy własne	38
14.3	Przywoływanie aktów prawnych	39
14.4	Wykazy	39
14.5	Przypisy i styl cytowania	39
15	Finisz: ostatnie tygodnie przed oddaniem	40
15.1	Kolejność prac	40
15.2	Data zamknięcia stanu prawnego	40
15.3	Antyplagiat	41

15.4	Ostatnie czytanie	41
16	Obrona	42
16.1	Prezentacja pracy	42
16.2	Pytania do pracy	42
16.3	Pytania z zakresu studiów	43
16.4	Organizacja dnia egzaminu	43

Jak korzystać z tego przewodnika

Ten przewodnik powstał dla studentki lub studenta bezpieczeństwa narodowego, który ma przed sobą pracę magisterską i chce ją napisać dobrze: bez rozdziałów przepisanych ze strategii, bez metodologii złożonej z wyliczanki i bez nerwowego szukania źródeł na tydzień przed terminem. Nie znajdziesz tu rad o „pracach dyplomowych w ogóle”. Każdy przykład i każda checklista dotyczą nauk o bezpieczeństwie: dokumentów strategicznych, zarządzania kryzysowego, służb, zagrożeń i tego, jak o nich rzetelnie pisać.

Bezpieczeństwo narodowe jest kierunkiem szczególnym z dwóch powodów. Pierwszy to interdyscyplinarność. Pracę można oprzeć na analizie dokumentów i przepisów, na badaniu empirycznym (ankieta, wywiady z ekspertami) albo na studium konkretnego kryzysu, a recenzent oczekuje, że niezależnie od drogi pokażesz perspektywę bezpieczeństwa, a nie prawa czy politologii. Drugi powód to studenci. Wielu z nich pracuje w Policji, wojsku, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej albo w urzędach i pisze o własnej formacji. Daje to dostęp do praktyki, ale stawia też pytania, na które nie odpowiadają ogólne poradniki: czego nie wolno umieścić w pracy, jak zdobyć zgodę przełożonego i jak zachować dystans wobec instytucji, w której się służy.

Po drodze spotkasz pięć rodzajów ramek. **Definicje** porządkują pojęcia. **Przykłady z praktyki** pokazują, jak zasada wygląda w gotowym tekście. **Pułapki** opisują błędy, które wracają w pracach z tego kierunku rok po roku. **Checklisty** pozwalają sprawdzić rozdział przed wysłaniem go promotorowi. Ramki **Okiem recenzenta** zdradzają, na co patrzy osoba, która wystawi ocenę.

Przewodnik można czytać po kolei, ale nie trzeba. Jeśli masz już temat, zacznij od rozdziałów o źródłach jawnych i informacjach niejawnych. Jeśli analizujesz strategię, przejdź do rozdziału siódmego, a jeśli opisujesz konkretny kryzys, do ósmego. Planujesz ankietę albo wywiady? Rozdziały dziewiąty i dziesiąty są dla Ciebie.

Fakty prawne w przewodniku odpowiadają stanowi z połowy 2026 roku. Prawo bezpieczeństwa zmienia się szybko (w ostatnich latach doszły m.in. ustawa o obronie Ojczyzny, ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej oraz duża nowelizacja przepisów o cyberbezpieczeństwie), dlatego przed oddaniem pracy zawsze sprawdź aktualny tekst przepisu i status dokumentów strategicznych. Jak to zrobić, opisuje rozdział piętnasty.

Powodzenia. Dobra praca z bezpieczeństwa narodowego uczy tego samego, czego wymaga służba i administracja: rzetelnej oceny zagrożeń, pracy na sprawdzonych informacjach i formułowania rekomendacji, które da się wdrożyć.

01

Specyfika pracy z bezpieczeństwa narodowego

Promotorzy na tym kierunku często powtarzają to samo zdanie: „to jest dobra praca, tylko nie z bezpieczeństwa”. Student napisał rzetelną analizę ustawy, poprawny opis ustroju NATO albo ciekawy reportaż o powodzi, ale nigdzie nie pokazał, czyje bezpieczeństwo bada, przed jakim zagrożeniem i jakimi środkami się je chroni. Ten rozdział wyjaśnia, czego oczekuje się od pracy w tej dyscyplinie i jakie typy prac najczęściej przechodzą przez komisje.

1.1 Dyscyplina, w której piszesz

Nauki o bezpieczeństwie należą do dziedziny nauk społecznych. Tak klasyfikuje je rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych. Mają więc wspólny warsztat z socjologią, politologią czy naukami o zarządzaniu, a zarazem korzystają z prawa, historii, ekonomii i nauk technicznych. Ta otwartość jest zaletą, bo prawie każdy temat da się ująć w kategoriach bezpieczeństwa. Jest też źródłem kłopotów: łatwo napisać pracę, w której perspektywa bezpieczeństwa pojawia się tylko w tytule.

Perspektywa bezpieczeństwa

Praca ma perspektywę bezpieczeństwa, gdy da się w niej wskazać cztery elementy: **podmiot** (państwo, społeczność lokalna, obywatele, infrastruktura), **zagrożenie** albo ryzyko, które ten podmiot dotyka, **działania** służące ochronie (prawne, organizacyjne, techniczne, edukacyjne) i **ocenę** ich skuteczności lub adekwatności. Jeśli któregoś z tych elementów brakuje, recenzent zapyta, czym Twoja praca różni się od pracy z prawa, politologii albo administracji.

1.2 Typy prac magisterskich

Na kierunku bezpieczeństwo narodowe spotyka się trzy podstawowe typy prac i ich połączenia. Wybór typu zależy od pytania badawczego i od tego, do jakiego materiału masz realny dostęp.

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Analityczno-dokumentowa	Jak system jest urządzony i czy jest spójny?	Ustawy, strategie, raporty NIK, dokumenty NATO i UE	Koordinacja powiatowego i wojewódzkiego szczebla zarządzania kryzysowego
Empiryczna	Co myślą, wiedzą lub robią ludzie?	Ankieta, wywiady, badanie delfickie	Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy przygranicznej

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Studium przypadku	Co wydarzyło się w konkretnym kryzysie i czego to uczy?	Chronologia, komunikaty, raporty pokontrolne, relacje uczestników	Działania służb podczas powodzi w powiecie X we wrześniu 2024 r.

Najlepiej oceniane prace zwykle łączą dwa typy. Analiza dokumentów pokazuje, jak system powinien działać, a wywiady z praktykami albo studium przypadku sprawdzają, jak zadziałał naprawdę. Takie zestawienie daje materiał do wniosków i rekomendacji, których sama analiza przepisów nie uzasadni.

1.3 Kto pisze prace na tym kierunku

Duża część studentów, zwłaszcza na studiach niestacjonarnych, to funkcjonariusze, żołnierze, strażacy i urzędnicy. Dla nich naturalnym tematem jest własna jednostka. Ma to trzy konsekwencje, do których wrócimy w kolejnych rozdziałach.

Po pierwsze, masz dostęp do praktyki i do ludzi, z którymi zewnętrzny student nie porozmawia. To mocna strona, którą warto wykorzystać w części empirycznej. Po drugie, znaczna część wiedzy, którą masz z pracy, nie nadaje się do cytowania, bo pochodzi z dokumentów wewnętrznych albo niejawnych (rozdział piąty). Po trzecie, łatwo stracić dystans. Praca o własnej formacji zamienia się wtedy w laurkę albo, rzadziej, w listę pretensji do przełożonych. Recenzent oczekuje oceny opartej na materiale, a nie na lojalności czy frustracji.

⚠ Praca publicystyczna

Rozdziały pełne zdań w rodzaju „agresywna polityka Rosji stanowi śmiertelne zagrożenie dla całej Europy” i „nasze służby zdały egzamin na piątkę” brzmią jak komentarz w telewizji informacyjnej. Problemem nie jest sam pogląd, tylko brak materiału, który by go uzasadniał, i emocjonalny język. Każdą ocenę w pracy opieraj na źródle (dokumencie, danych, wypowiedzi eksperta) i formułuj ją w stopniu, na jaki to źródło pozwala.

1.4 Co wyróżnia dobrą pracę

Dobra praca z tego kierunku ma wyraźnie zakreślony podmiot i zagrożenie, pracuje na materiale jawnym i sprawdzalnym, stosuje metody, które widać w treści rozdziałów, a nie tylko we wstępie, i kończy się wnioskami skierowanymi do konkretnego adresata. Temat może być skromny. Praca o jednym powiatowym centrum zarządzania kryzysowego, zrobiona na dokumentach, danych i wywiadach, wypada lepiej niż ogólny przegląd „zagrożeń XXI wieku”.

💬 Okiem recenzenta

Przy pierwszym czytaniu sprawdzam, czy autor wie, czyje bezpieczeństwo bada. Potem patrzę na bibliografię: jeśli poza podręcznikami nie ma w niej ani jednego aktu prawnego, raportu czy dokumentu strategicznego, wiem już, że rozdział analityczny będzie streszczeniem literatury. Na końcu czytam zakończenie i szukam wniosku, który wynika z materiału, a nie z przekonai autora.

☒ Zanim zaczniesz

- ☐ Wiesz, jaki podmiot i jakie zagrożenie są w centrum pracy
- ☐ Wybrałeś typ pracy (dokumentowa, empiryczna, studium przypadku lub połączenie)
- ☐ Sprawdziłeś, czy materiał, na którym chcesz pracować, jest jawny i dostępny
- ☐ Jeśli piszesz o własnej jednostce, wiesz, kogo zapytać o zgodę
- ☐ Umiesz w jednym zdaniu powiedzieć, czym praca różni się od pracy z prawa lub politologii